

ZÁVISLOSŤ OD INTERNETU U ADOLESCENTOV A JEJ VZŤAH K VYBRANÝM DIMENZIÁM OSOBNOSTI

INTERNET ADDICTION IN ADOLESCENTS AND ITS RELATIONS TO SELECTED PERSONALITY DIMENSIONS

HENRIETA ROLKOVÁ, LUBICA HAMAROVÁ

Paneurópska vysoká škola. Fakulta psychológie, Tomášikova 20, Bratislava, SR
henrieta.rolkova@paneurouni.com

Abstrakt: Príspevok pojednáva o súčasnom stave internetovej závislosti adolescentov. Cieľom výskumu bolo zistiť, či existuje internetová závislosť u adolescentov a jej vzťah k dimenziám osobnosti a vybraným demografickým údajom. Výskumu sa zúčastnilo 175 adolescentov zo základných a stredných škôl Trenčianskeho kraja. Administrovali sme testovú batériu, ktorá pozostávala z dotazníkov AICA-S, IAT, NEO-FFI. Zistili sme, že podľa IAT bolo 73,1% respondentov používa internet normálne, 26,9% ako stredne závislých, pričom ťažká závislosť a žiadna závislosť bola zistená u 0% respondentov. Podľa AICA-S 70,9% respondentov používa internet normálne, 24% používalo internet nadmerne (stredná závislosť) a 5,1% respondentov bolo závislých na používaní internetu. Extraverzia a svedomitosť sa ukázali ako protektívne faktory u adolescentov s problematickým používaním internetu. Kombinácia vysokej miery neuroticizmu a nízkej svedomitosti pozitívne koreluje s rozvojom internetovej závislosti. V rámci diskusie príspevku formulujeme odporúčania pre primárnu prevenciu na školách.

Kľúčové slová: internetová závislosť, adolescent, AICA-S, IAT, NEO-FFI

Abstract: In our paper we will focus on a internet addiction in adolescents. The aim of this research is to connect previous findings with the rating of potential internet addiction prevalence within our sample of adolescents and also to examine relations between personality dimensions and selected Demographics report. 175 adolescents filled test battery, comprised self-report questionnaire AICA-S, IAT and NEO. We have found, that due to IAT, 73,1% of adolescents used internet in a normal way and 26,9% of adolescents as moderately addicted, while severe and no addiction was identified in 0% of respondents. According to AICA-S – 70,9% of respondents used internet in a normal way, 24% of used internet excessively (moderate addiction) and 5,1% of respondents was addicted to the internet. Extraversy and conscientiousness, were identified as protective factors in adolescents with problematic internet usage. Combination of high level of Neuroticism and low conscientiousness, positively correlates with internet addiction development. During the discussion paper formulate recommendations for primary prevention in schools.

Keywords: internet addiction, adolescents, AICA-S, IAT, NEO-FFI

1 Úvod

Dnes môžeme byť online kedykoľvek a kdekoľvek. Veľké percento, najmä mladých ľudí, využíva počítač a internet ako prostriedok komunikácie. Aj vďaka tejto komunikácii vznikajú a udržiavajú sa interpersonálne vzťahy. Podľa Janouška sa počítačová komunikácia javí ako najefektívnejšia metóda „synchronizovanej“ interakcie, umožňujúca súčasne písať text, vkladať obrázky a hlasové komentáre. Vysoká rýchlosť a pomalá akcia sú vlastnosti, ktoré si mladí ľudia zvyčajne vyberajú a hlásia sa k nim. Toto je hlavnou charakteristikou počítačovej komunikácie a ako typ komunikácie je tak perfektne prispôsobený každodennému životu mladého človeka a predstavuje štýl komunikácie dnešnej doby (Janoušek, 2015). Internet sa stal prostredím, v ktorom si človek môže uspokojiť mnohé potreby, no zároveň je prostredím, ktoré má isté špecifiká aj riziká. Podľa Blinku v období adolescencie môže byť virtuálne prostredie spoľahlivým a vždy prístupným prostriedkom pre zvládanie emočnej precitlivenosti a lability. On-line aktivitami, ktoré sú v tomto veku spojené s vyšším rizikom vzniku závislosti/ problematickým používaním internetu, sú predovšetkým sledovanie videí, časté navštevovanie chatovacích miestností, využívanie sociálnych sietí a hranie on-line hier (Blinka 2015). V príspevku sa opierame o výskumné štúdie Tomkovej, Šmahela, Holdoša, Youngovej, Griffithsa. **Cieľom výskumu bolo zistiť, či existuje internetová závislosť u adolescentov a jej vzťah k dimenziám osobnosti a vybraným demografickým údajom.** Sformulovali sme 3 výskumné otázky: VO₁: Existuje internetová závislosť medzi adolescentmi? VO₂: Existujú významné osobnostné rozdiely merané dotazníkom NEO-FFI medzi adolescentmi, u ktorých sa prejavila internetová závislosť a medzi adolescentmi, u ktorých sa internetová závislosť neprejavila? VO₃: Existujú

rozdiely v miere internetovej závislosti vzhľadom na pohlavie, voliteľný predmet etika/náboženská výchova a bydlisko?

2 Metódy

Výberový súbor: Výskumnú vzorku tvorili adolescenti základných a stredných škôl Trenčianskeho kraja. 175 adolescentov vo veku 13-17 rokov, ktorých priemerný vek bol 14,90 rokov ($SD=0,935$); z toho 55,4% bolo dievčat a 44,6% chlapcov. Bydlisko na vidieku malo 37,1%, v meste 62,9%.

Metódy: Skupinový zber údajov bol realizovaný v januári/februári 2016. Testovú batériu tvorili tri dotazníkové metódy: Internet Addiction test (IAT), Internet Addiction-Screener (AICA-S), Dotazník NEO Five-Factor Inventory. Výskum bol realizovaný v rámci bakalárskej práce (Hamarová, 2016).

Test internetovej závislosti - **Internet Addiction test** od Youngovej do slovenčiny preložili Holdoš a Považan (in Izrael, Gazda, Kulla, Holdoš, Krchlíková, Hasák, Buzna, 2012). Pozostáva z 20 položiek, ktoré sú skórované na 5-stupňovej Likertovej škále. Body sa sčítavajú, možno dosiahnuť 0 až 100 bodov. IAT je zameraný na klinické použitie a meria ľahkú, strednú a ťažkú hodnotu internetovej závislosti. Ide o jednodimenzionálny test, vyššiu závislosť indikuje vyššie skóre. V otázkach respondenti odpovedajú, do akej miery súhlasia s predloženými tvrdeniami. V otázkach sú spomenuté termíny „online“ a „offline“, znamenajú stav pripojiteľnosti, resp. nepripojiteľnosti do internetu. Test bol validizovaný vo viacerých krajinách, na populácii mladých ľudí. Test má aj normy a cut off skóre vytvorené autormi na odlíšenie prítomnosti od neprítomnosti závislosti od internetu. Normálne použitie internetu: 0,0 – 30 bodov je stav bez závislosti, 31-49 bodov mierna závislosť, 50-79 stredná závislosť, 80-100 ťažká závislosť. Tento test je vytvorený ako screeningový nástroj, nie ako plnohodnotný test, bol validizovaný vo viacerých krajinách, pričom hodnotu cronbachovho koeficientu alpha dosahoval na úrovni 0,804. (Izrael et al., 2012)

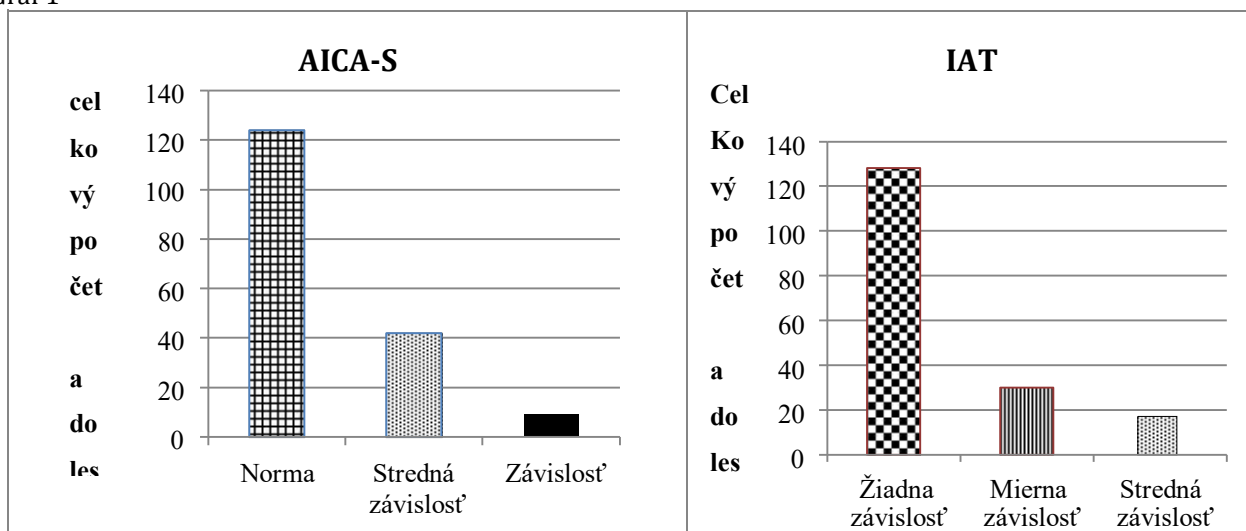
Internetovú závislosť zisťujeme aj novšou sebakypoved'ovou metodikou **The Assessment for Computer and Internet Addiction-Screener (AICA-S;** autormi sú Wölfling, Müller, Beutel, z roku 2010), ktorú na Slovensku prvýkrát použil a preložil Holdoš (2015b). Po úpravách (in Kuss, D. J., Griffiths, M. D., Binder, J. F., 2013a) je ním možné posúdiť závislosť od internetu. Ide o sebakypoved'ovú metodiku, obsahujúcu otázky týkajúce sa dĺžky používania internetu, frekvencie jeho používania a využívania online aplikácií (online hry, nakupovanie, hazardné hry, emaily, fóra, sociálne siete a vyhľadávanie informácií). Položky vychádzajú z diagnostických kritérií závislosti od návykových látok a nelátkových závislostiach (túžba, tolerancia, abstinenčný syndróm, strata kontroly, zaujatie). Okrem toho skúma aj negatívne dôsledky spôsobené internetovaním, akými sú problémy v škole, rodinné konflikty, finančné problémy, zanedbanie voľnočasových aktivít a zhoršenie zdravotného stavu. Metodika je zameraná klinicky a boli k nej stanovené aj normy. Dotazník má 16 položiek zväčša s 5 bodovou Likertovou škálou. Obsahuje aj položky týkajúce sa všeobecného používania internetu, ktoré sa neskórujú. Cut of score je 13,5 bodu. Hodnoty rovnajúce sa, alebo vyššie považuje test za klinickú závislosť. 0,0-6,5 bodu je normálne používanie internetu, 7-13 je stredná závislosť (nadmerné používanie internetu) a od 13,5 je závislosť. Hodnoty rovnajúce sa, alebo vyššie považuje test za klinickú závislosť. Test bol adaptovaný na slovenské pomery štandardnou procedúrou a jeho psychometrické vlastnosti sú dobré (Cronbachova $\alpha = 0,80$). Osobnostné charakteristiky sme sledovali prostredníctvom NEO-FFI päťfaktorového osobnostného inventára (preklad slovenského vydania Ruisel, Halama (2007)), ktorý meria päť všeobecných dimenzií osobnosti: neuroticizmus, extravenziu, otvorenosť voči skúsenosti, prívetivosť a svedomitosť. Inventár obsahuje 60 položiek, pričom každú z piatich dimenzií inventára tvorí 12 otázok. Jednotlivé položky sú formulované ako výroky o sebe v mužskom aj ženskom rode a participanti posudzujú mieru platnosti výroku pre seba samého na poskytnutej päťbodovej odpoveďovej škále. NEO-FFI päťfaktorový inventár má uspokojivú konvergentnú aj divergentnú validitu v zmysle vzťahu k iným, rovnako zameraným dotazníkom. Najstabilnejšie sa objavujúce sú tri špecifické konštelácie osobnostných črt: odolný typ (resilient), príliš sa kontrolujúci typ (overcontrolled) a málo sa kontrolujúci typ (undercontrolled). Dotazník je štandardizovaný aj pre slovenskú populáciu a sú k nemu vytvorené percentilové normy podľa veku a pohlavia.

3 Výsledky

VO1: Výsledky analýz údajov získaných pomocou AICA-S a IAT preukázali, že štatisticky významná väčšina žiakov sa z hľadiska miery internetovej závislosti nachádza v pásme normy, t.j. neprejavujú sa u nich žiadne známky závislosti od internetu. Na základe dotazníka AICA-S sa ukázalo, že až 70,9% žiakov nejaví známky internetovej závislosti $\chi^2(2) = 120,217$, $p < .001$ (AICA-S). K podobným výsledkom sme dospeli aj prostredníctvom dotazníka IAT, ktorí nezachytil prejavy internetovej závislosti až u 73,1% žiakov $\chi^2(2) = 126,251$, $p < .001$ (IAT). Mierna, resp. stredná úroveň internetovej závislosti bola identifikovaná u približne štvrtiny žiakov (24% podľa AICA-S a 26,9% podľa IAT). Vysokú mieru internetovej závislosti sa podarilo

preukázať len pomocou dotazníka AICA-S, ktorý ju odhalil u 5,1% žiakov. Potvrdilo sa teda, že medzi žiakmi sa síce vyskytuje určitá miera internetovej závislosti, avšak významne viac žiakov nejaví známky internetovej závislosti.

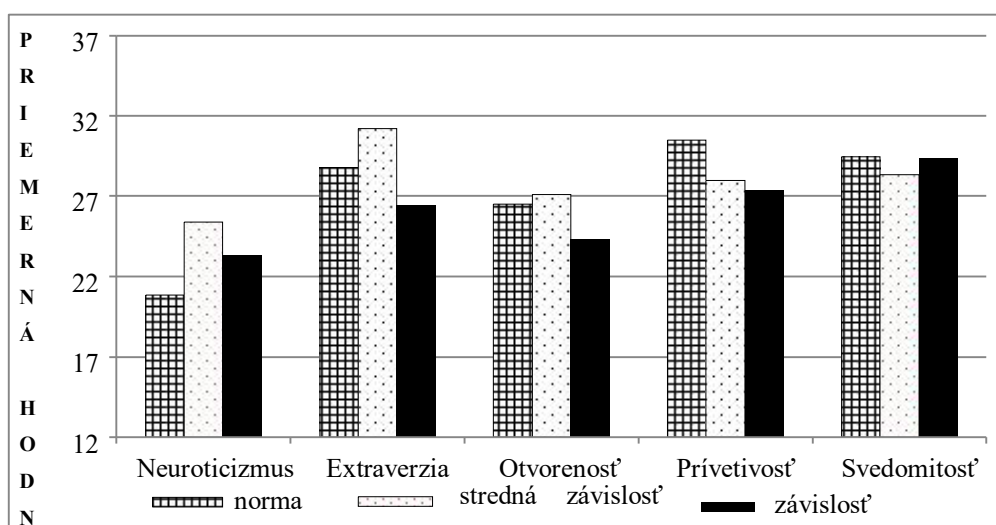
Graf 1

Porovnanie celkového počtu adolescentov s rôznym stupňom závislosti od internetu podľa testov AICA-S a IAT (N=175)

VO2: Medzi kategóriami participantov (norma, nadmerné používanie internetu, závislosť) sme zistili malé rozdiely v miere neuroticizmu, $F(2,172)=7.191, p<.001, r_m=0.278$, extravenzie, $F(2,172)=2.964, p=.054, r_m=0.183$, a prívetivosti, $F(2,172)=2.992, p=.053, r_m=0.183$. V prípade osobnostných čŕt otvorenosť ($r_m=0.092$) a svedomitosť ($r_m=0.07$) boli rozdiely z hľadiska vecnej významnosti zanedbateľné. Adolescenti, u ktorých sa neprejavila internetová závislosť sú menej neurotickí (AM=20.85, SD=6.963), ako adolescenti so strednou úrovňou internetovej závislosti (AM=25.40, SD=6.492). Adolescenti so strednou úrovňou internetovej závislosti sa v porovnaní s ostatnými adolescentmi ukázali ako najextrovertnejší (AM=31.19, SD=6.715). Naopak, v súvislosti s prívetivosťou sme zistili, že táto osobnostná črta sa vyskytuje v najvyššej miere u adolescentov bez známok internetovej závislosti (AM=30.49, SD=6.215).

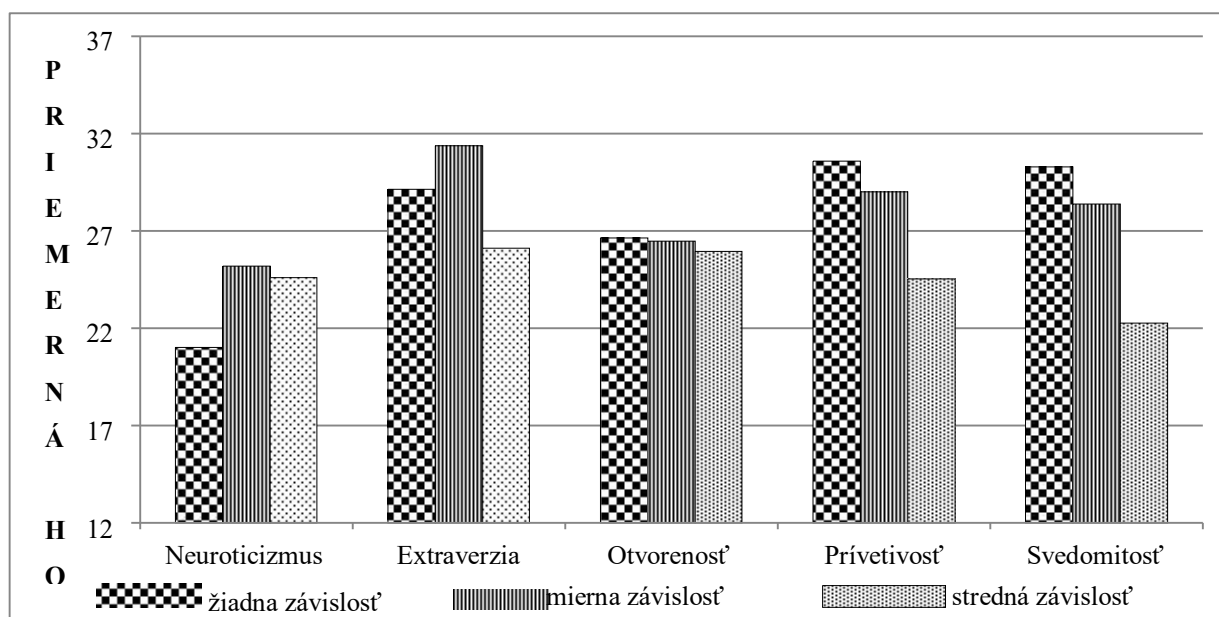
Graf 2

Rozdiely v celkovej úrovni osobnostných premenných meraných dotazníkom NEO-FFI u adolescentov s rôznou mierou závislosti od internetu hodnotenou dotazníkom AICA-S

K podobným zisteniam sme dospeli aj na základe analýzy dát získaných prostredníctvom dotazníka IAT. Ukázalo, že medzi adolescentmi s rôznou úrovňou internetovej závislosti existujú stredne veľké rozdiely v miere prívetivosti, $F(2,172)=7.175$, $p<.001$, $r_m=0.316$, a svedomitosti $F(2,172)=12.198$, $p<.001$, $r_m=0.341$, a malé rozdiely v miere neuroticizmu, $F(2,172)=5.728$, $p=.004$, $r_m=0.252$, a extravenzie, $F(2,172)=3.510$, $p=.032$, $r_m=0.163$. Rozdiely v miere otvorenosti sme nezistili ($r_m=0.032$). Potvrdilo sa, že adolescenti, u ktorých sa neprejavila internetová závislosť sú vo významnej miere menej neurotíckí (AM=21.02, SD=7.027), ako adolescenti s miernou, resp. strednou úrovňou internetovej závislosti (AM=25.17, SD=7.188, resp. AM=24.59, SD=4.360). Adolescenti s miernymi prejavmi internetovej závislosti boli extrovertnejší (AM=31.37, SD=5.726) ako adolescenti so strednou úrovňou internetovej závislosti (AM=26.12, SD=5.689). V súvislosti s prívetivosťou sme zistili, že táto osobnostná črta sa vyskytuje vo významne vyššej miere u adolescentov bez známok internetovej závislosti (AM=30.59, SD=6.199) ako u adolescentov so strednou úrovňou internetovej závislosti (AM=24.52, SD=8.209). Adolescenti so strednou mierou internetovej závislosti disponovali tiež najnižšou úrovňou svedomitosti (AM=22.24, SD=7.005).

Graf 3

Rozdiely v celkovej úrovni osobnostných premenných meraných dotazníkom NEO-FFI u adolescentov s rôznou mierou závislosti od internetu hodnotenou dotazníkom IAT

VO3: Otázku existencie významných rozdielov v úrovni internetovej závislosti vzhľadom na voliteľný predmet, pohlavie a bydlisko sme skúmali pomocou Studentových t-testov pre dva nezávislé výbery. Na základe výsledkov analýzy sme zistili, že existenciu rozdielov v miere internetovej závislosti môžeme konštatovať len v prípade adolescentov žijúcich v meste verzus na vidieku, $t(173) = 2.298$, $p = .023$, $r_m=0.173$. U adolescentov pochádzajúcich z vidieckych oblastí bola zaznamenaná vyššia miera internetovej závislosti (AM=6.40, SD=3.385) ako u adolescentov žijúcich v meste (AM=5.24, SD=3.126). Uvedené rozdiely boli identifikované len pri hodnotení internetovej závislosti pomocou testu AICA-S.

4 Diskusia

V rámci prvej výskumnej otázky sme sa zamerali na zistenie existencie internetovej závislosti medzi adolescentmi. Štatisticky významná väčšina adolescentov sa z hľadiska miery internetovej závislosti nachádza v pásme normy (70,9% podľa AICA-S a 73,1% podľa IAT), t.j. neprejavujú sa u nich žiadne známky závislosti. Sú to priemerní používatelia internetu, ktorí majú jeho používanie tzv. „pod kontrolou“. Zároveň môžeme vidieť, že približne štvrtina adolescentov (24% podľa AICA-S a 26,9% podľa IAT) je na používaní internetu stredne závislých a používanie internetu im spôsobuje občasné alebo aj časté problémy. Cut-off skóre pre ťažkú závislosť, ktorá ohrozuje normálne fungovanie jednotlivca v reálnom svete v našom výskumnom súbore podľa dotazníka IAT nedosiahol nikto. Vysokú mieru internetovej závislosti sme preukázali pomocou dotazníka AICA-S

a to u 5,1% adolescentov. Tieto výsledky sú v porovnaní s výskumom Holdoša (2013) alarmujúce. Jeho výskum prebiehal v rokoch 2009 – 2011, výskumnú vzorku tvorilo 490 študentov slovenských univerzít s priemerným vekom 20,97 roka. Kritérium pre miernu závislosť splnilo viac než 71% respondentov, len 4,6% respondentov splnilo kritériá pre strednú závislosť (resp. potenciálnu závislosť na internete) a podobne, ako v našej vzorke, nikto nedosiahol skóre zodpovedajúcej ťažkej závislosti na internete. Nakoľko priemerný vek v našej vzorke bol nižší (15,9 rokov), očakávali sme aj nižšie percento vysokej miery závislosti. Napriek tomuto predpokladu, hodnota pre strednú závislosť (5,1%) bola vyššia, z čoho môžeme usúdiť, že riziko vzniku internetovej závislosti sa posúva do nižšej vekovej kategórie a preto by aj prevencia mala byť cielená na mladšie deti. Kuss (in Kuss, D. J., van Rooij, A. J., Shorter, G. W., Griffiths, M. D., van de Mheen, D 2013b) vo svojej práci uvádza porovnanie štúdií prevalencie internetovej závislosti u adolescentov vo viacerých krajinách. Z týchto štúdií vyplýva, že internetová závislosť hodnotená na základe testu IAT v Číne a v našej práci je podobná (8.1%). Vo výskumoch z Južnej Kórei a v Latinskej Amerike vyšli tieto hodnoty o niečo vyššie – 10,7% a 11,6%. (Kuss et al. 2013b)

Skúmaním rozdielov medzi participantmi u ktorých sa prejavila internetová závislosť prostredníctvom dotazníku AICA-S sme zistili, že existujú rozdiely medzi skupinami participantov v osobnostných faktoroch neuroticizmus, extravertizácia a prívetivosť. Adolescenti, u ktorých sa neprejavila internetová závislosť, sú menej neurotickí, ako adolescenti so strednou úrovňou internetovej závislosti. Najextrovertnejší sa ukázali adolescenti so strednou úrovňou internetovej závislosti. Osobnostná črta prívetivosť sa v najvyššej miere vyskytuje u adolescentov bez známk internetovej závislosti.

Kuss (in Kuss et al., 2013b) vo svojom výskume zistila, že osobnostná črta neuroticizmus zvyšuje riziko vzniku internetovej závislosti. Dokonca vo svojej štúdií označila neuroticizmus ako najsilnejší prediktívny faktor, ktorý zvyšuje riziko rozvoja internetovej závislosti. Skúmaním rozdielov medzi adolescentmi u ktorých sa prejavila internetová závislosť prostredníctvom dotazníku IAT sme zistili, že medzi adolescentmi s miernou internetovou závislosťou a so strednou internetovou závislosťou existujú rozdiely. Adolescenti bez známk internetovej závislosti sú výrazne prívetivejší ako adolescenti so strednou úrovňou internetovej závislosti a svedomitejší. Adolescenti, u ktorých sa neprejavila internetová závislosť sú vo menej neurotickí, ako adolescenti s miernou resp. strednou úrovňou závislosti. Tomková (2015) vo svojej štúdií rovnako zistila, že svedomitosť má negatívny vzťah s počtom hodín strávených na internete on-line počas školského aj počas voľného dňa. To znamená, že čím boli participant svedomitejší, tým menej času trávili na internete.

Pri tretej výskumnej otázke sme skúmali „existenciu rozdielov v miere internetovej závislosti vzhľadom na voliteľný predmet etika/náboženská výchova, pohlavie a bydlisko“. Zistili sme že participant s bydliskom na vidieku dosahujú vyššie skóre v teste AICA-S v porovnaní s rovesníkmi z mesta. Dôvodom môže byť malá dostupnosť voľnočasových aktivít a súčasne, v porovnaní s minulosťou, zvýšená dostupnosť internetu na vidieku.

Uvedomujeme si limity výskumu, relatívne malú výskumnú vzorku, možné skreslenia vo výpovediach žiakov. Aj napriek tomu si dovoľujeme navrhnúť opatrenia týkajúce sa primárnej prevencie (nie len nelátkový závislostí) na školách.

- Zpracovať primárnu prevenciu do edukačného procesu, do tematických výchovno-vzdelávacích plánov jednotlivých predmetov a realizovať ju (nie len na proklamatívnej úrovni).
- Vypracovať plán mimoškolských aktivít a krúžkov ktoré budú svojou formou aj obsahom atraktívne pre žiakov, čím sa zmysluplne naplní ich voľný čas a podporia sa základné myšlienky primárnej prevencie a vytvorí sa priestor na uspokojenie ich potreby seberealizácie.
- Nakoľko sa nám potvrdila skutočnosť, že adolescenti závislí na internete majú vyšší neuroticizmus, sú menej prívetiví a svedomití, ako adolescenti, ktorí nie sú na internete závislí, navrhujeme intenzívnejšie pracovať so žiakmi spôsobmi, ktoré budú stimulovať rozvoj ich emocionálnej a sociálnej inteligencie.
- Podporovať spoluprácu rodičov, externých odborníkov a organizácií so školou. Vnímame ich ako dôležitú súčasť „života školy“, ktorá môže výrazne obohatiť nielen preventívne aktivity (tematicky orientované) v rámci výchovno-vzdelávacieho procesu ale aj voľnočasové aktivity.
- Zahnúť do koncepcie prevencie nielen žiakov a výchovných poradcov ale všetkých pedagogických zamestnancov a rodičov.
- Skvalitniť pregraduálnu a postgraduálnu prípravu budúcich pedagógov, vychovávateľov, výchovných poradcov, školských psychológov a skvalitniť aj aktivity v rámci celoživotného vzdelávania v problematike nie len sociálnopatologických javov a ich eliminácie, ale predovšetkým v oblasti rozvoja osobnostného potenciálu, sociálnych zručností a sociálnej kompetencie.

Zoznam bibliografických odkazov

- Blinka, L. (2015). *Online závislosti*. Praha: Grada Publishing, a.s.
- Griffiths, M. (2005). *A components model of addiction within a biopsychosocial framework*. *Journal of Substance Use*, 10 (4), 191-197. Dostupné na: https://www.researchgate.net/profile/Mark_Griffiths2/publication/232089655_A_'components'_model_of_addiction_within_a_biopsychosocial_framework/links/5543f57c0cf234bdb21bda67.pdf
- Hamarová, L. (2016). *Závislosť od internetu u adolescentov*. [Bakalárska práca]. Paneurópska vysoká škola. Fakulta psychológie. Bratislava: FP PEVŠ, 64 s.
- Holdoš, J. (2013). *Závislosť vysokoškolákov od internetu*. *Psychológia a patopsychológia dieťaťa*, 14 (2) 162-174. Dostupné na: http://www.academia.edu/11532771/Holdos_J._2013_Z%C3%A1vislos%C5%A5_vysoko%C5%A1kol%C3%A1kov_od_internetu
- Holdoš, J. (2015a). *Závislosť od internetu u mladých ľudí na Slovensku*. Dostupné na: http://www.academia.edu/20937222/Holdo%C5%A1_J._2015_Z%C3%A1vislos%C5%A5_od_internetu_u_mlad%C3%BDch_%C4%BEud%C3%AD_na_Slovensku
- Holdoš, J. (2015b). *Internet a jeho súvislosti v sociálnych vedách*. Ružomberok: Verbum.
- Izrael, P., Gazda, I., Kulla, A., Holdoš, J., Krchlíková, A., Hasák, M., Buzna, V. (2012). *Médiá a socializácia*. Ružomberok: VERBUM.
- Janoušek, J. (2015). *Psychologické základy verbálnej komunikácie*. Praha: Grada.
- Kuss, D. J., Griffiths, M. D., & Binder, J. F. (2013a). *Internet addiction in students: Prevalence and risk factors*. *Computers in Human Behavior*, 29(3), 959-966. Dostupné na: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0747563212003664>
- Kuss, D. J., van Rooij, A. J., Shorter, G. W., Griffiths, M. D., & van de Mheen, D. (2013b). *Internet addiction in adolescents: Prevalence and risk factors*. Citované: 04.06.2016. Dostupné na: http://irep.ntu.ac.uk/1158/1/215774_PubSub806_Kuss.pdf
- Ruisel, I., & Halama, P. (2007) NEO päťfaktorový osobnostný inventár (podľa NEO Five Factor Inventory P. T. Costu a R. R. McCraeho) 1. slovenské vydanie, Testcentrum-Hogrefe, Praha.
- Tomková, J., Szamaranská, I., Varholíková, J. & Belica, I. (2015). *Príležitosti a riziká používania internetu deťmi. Sociálna sieť Facebook*. Záverečná správa z výskumnej úlohy Príležitosti a riziká sociálnych médií pre detského používateľa. Bratislava: VÚDPaP. Citované: 24.05.2016. Dostupné na: http://www.vudpap.sk/sub/vudpap.sk/images/publikacna_cinnost/tomkova.a.kol.2015.prilezitosti.a.rizika.pouzivania.internetu.detmi.socialna.siet.facebook.pdf
- Young, K. S. (1997). *What makes the Internet addictive: Potential explanation for pathological Internet use*. Paper presented at the annual conference of the American Psychological Association, Chicago.
- Young, K. S. (1999). *Internet addiction: symptoms, evaluation and treatment*. *Innovations in clinical practice: A source book*, 17, 19-31. Citované: 14.04.2016. Dostupné na: <http://netaddiction.com/articles/symptoms.pdf>
- Young, K. S. (2011). *Clinical Assessment of Internet-Addicted Clients*. In Young, K. S., de Abreu, C. N. (Eds.), *Internet Addiction. A handbook and guide to evaluation and treatment*. New Jersey: John Wiley & Sons. Citované: 04.06.2016. Dostupné na: http://www.ssu.ac.ir/cms/fileadmin/user_upload/Moavenatha/MBehdashti/ravan/pdf/faaliyatha/pptfiles/INTERNET_ADDICTION.pdf
- Wölfling, K., Müller, K., & Beutel, M. (2010). *Diagnostic measures: Scale for the Assessment of Internet and Computer Game Addiction (AICA-S)*. In D. Mücken, A. Teske, F. Wölfling, K., Müller, K. & Beutel, M. (2011). *Construction of a Standardized Clinical Interview to Assess Internet addiction: First Findings Regarding the Usefulness of AICA-C*. In: *Journal of Addiction Research & Therapy*. <http://www.paneurouni.com/files/sk/fpsy/zborniky/virtualna-generacia-sme-dnes-ini>
<http://www.paneurouni.com/files/sk/fpsy/zborniky/virtualna-generacia-sme-dnes-ini-ako-kedysi-zbornik.pdf>